
Dzemaaludin Latiç, **İslam i svetske religije I i II,**
[İslam ve Dünya Dinleri I-II],
(el-Kalem, Sarayev, 2000).

İslam ve Dünya Dinleri I-II adıyla Boşnakça olarak yayınlanan kitap, önsözünden anlaşıldığı kadarıyla dört cilt olarak tasarlanmış, fakat henüz iki cildi yayınlanmıştır.

Kitap Bosna'nın lise seviyesindeki dini eğitim veren okulları dışında eğitim gören ve özellikle lise seviyesindeki öğrenciler için hazırlanmıştır. Temel olarak kitap dinler tarihi, din ve ahlak ilişkisi ve sosyoloji konularını içermektedir.

Meşhur Boşnak düşünür Dzemaaludin Latiç tarafından yazılan kitap, çok hassas bir bölgenin bir o kadar hassas olan yaş grubuna mensup okurları için hazırlanmıştır. Dini tamamen dışlayıp sistem dışı bırakan komünizm rejiminden hukuken kurtulan fakat daha sonra, maalesef din adına istenmeyen savaş sahnelerine maruz kalan bu bölgenin gençleri için hazırlanan bu kitap, öncelikle, gençlere dinler hakkında bilgi vermeyi ve onlara aynı zamanda da çok önemli hasletler kazandırmayı hedeflemektedir.

Bütün dünyada olduğu gibi post-komünist toplumlarda da dini-manevi alanda çok büyük bir değişim süreci yaşanmaktadır. Bu değişim hem genel anlamda dini ve kutsal olana yönelik ilgi ve alakada hem de mistik ve ezoterik kültürlere yönelişte ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle toplumlar için dini eğitimin ve esasen de bütün dinler konusunda kurumsal eğitimin zorunlu olduğu hususu herkesçe kabul edilen bir hakikat olmaya başlayacaktır. Bundan dolayı kitap, bazı ilkokul ve lise seviyesindeki okullarda verilen ve genel olarak dinler hakkında bilgileri içeren dersler için önemli bir kaynak olacaktır.

Müellif bu kitapta dinler hakkında bilgi verirken dinlerin gerçekliği hakkındaki tartışmalara ve hangi dinin daha üstün olduğu konusuna girmeden dinlerin birlikte yaşamaya katkıda bulunabileceklerine, yaşadığımız çağın en belirgin sorunu olan ahlak başta olmak üzere diğer bir takım sosyal sorunlar konusunda da dinlerin

toplumlara sağlayacakları katkının pragmatik açıdan etkin olduğunu göstermek adına önemli bir katkıdır.

Kitabın, her ne kadar farklı dillere mensup olan ve çoğunlukla aynı ortamı paylaşan genç öğrenciler için hazırlanmış olsa da, aslında İslam merkezli olarak kaleme alındığı söylenebilir. Zira yazar ne kadar objektiflik ilkesine sadık kalmaya çalışıyorsa da, metindeki sübjektif bakış açısı yine de kendini belli etmektedir. Benzer kitapların, çağdaş din araştırmalarının da uygun gördüğü gibi, mümkün olduğunca her din için o dine mensup olanlar tarafından hazırlanması gerekir. Başka bir tabirle meselenin dışarıdan değil de içeriden bir perspektifte yazılması önemlidir.

Karşılaştırmalı yöntemi ağırlıklı olarak kullanan müellif, dinler hakkında bilgi verirken o dine mensup düşünür ve bilgilerin eserlerinden veya söz konusu dinin kutsal metinlerden alıntılara da yer vermiştir.

Kitabın birinci cildinde yazar ağırlıklı olarak semavi ve uzak doğu dinlerinin birincil prensipleri hakkında bilgi verirken, ikinci ciltte dinlerin belirli konularını daha çok felsefi yönleri karşılaştırmalı bir bakış açısından hareketle ele almaktadır. Fakat bunları yaparken, okurun dikkatini daha fazla çekmek ve bilgilerin daha kalıcı olmasını sağlamak için verilmesi gerekli somut verilerin eksik olduğunu söyleyebiliriz. Ele alınan dinlerin nüfus dağılımına işaret eden haritalar, mensupları hakkındaki istatistiki veriler ve dinlerin çok önemli bir yönünü teşkil eden sembollerle ilgili görsel materyalin yeterince kullanıldığı söylenemez.

Kitap Arnavutça'ya da tercüme edilerek Arnavut okurlara sunulmuştur. Bugün dinler tarihi, din fenomenolojisi ve dini araştırmalar gibi din üzerine yapılan akademik çalışmalarda kat edilen önemli mesafenin söz konusu metin aracılığıyla lise seviyesindeki gençlere kadar ulaştırılıp onlarla paylaşılması önemli bir eksikliği gidermiş olacaktır.

Nasir RECEBİ

(MA. Makedonya İslam Birliği İştip Medrese Koordinatörü)

